

משפט ומשל

אוניברסיטת חיפה • הפקולטה למשפטים

משפט וממשל

כרך כה – חוברת 1 • טבת תשפ"ג • ינואר 2023

עורכת ראשית
קארין כרמית יפת

סגניות עורכת
ויקטוריה סטוליארוב, טל רטנר, עמית שפילברג

חברי המערכת
הדר ברקוביץ', עידן גור, דניאל גרינברג, ניקול ויסמן, שקד זוהר, אביב טובי,
פאדי מקלדה, גיא מרקוביץ, עדן סרור, ליאל פלג, עפרי פרץ, אסתר רשרגוביץ בר

עריכה לשונית
גיא פרמינגר

נבו

המערכת מקבלת בברכה כתבי־יד של חברי סגל אקדמי ותלמידי מחקר. כתבי־היד אמורים לנתח סוגיות בתחום המשפט הציבורי ובתחומים סמוכים, לרבות נושאי ממשל, מדיניות ציבורית ופילוסופיה פוליטית. קבלת מאמרים מתבססת על שיפוט משולב של קורא־שופט חיצוני ושל חברי המערכת.

מאמרים יש לשלוח למערכת בפורמט דיגיטלי באמצעות הדואר האלקטרוני. יש לצרף אליהם קורות חיים ורשימת פרסומים. לא ניתן להגיש את כתב־היד לבחינתו של כתב־עת אחר בעת שהוא מצוי בתהליך עריכה במשפט וממשל.

כתובת המערכת:

משפט וממשל

הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת חיפה

שדרות אבא חושי 199

הר הכרמל, חיפה 3498838

אתר כתב העת: <https://law.haifa.ac.il/law-journals/law-and-government>

רכישת חוברות קודמות (עד כרך יא ועד בכלל) במשרד המערכת בפקולטה
טלפון: 04-8249537; פקסימיליה: 04-8249247

רכישת חוברות חדשות: נבו הוצאה לאור בע"מ

ת"ד 43 צפרירים 9983000

טל' 02-9992099; פקס' 02-9992088

nevo@nevo.co.il

© הפקולטה למשפטים של אוניברסיטת חיפה

חיפה תשפ"ג–2023

ISSN 0792-8521

הפקה: ענת זקון

נבו הוצאה לאור בע"מ

תוכן העניינים

9	גד ברזילי – מילים אחדות	הדר אבירם
15	שופטות ומתדיינות בתנ"ך – על מגדר וגישה לצדק	דפנה ברק-ארז
	המשך המדרוך: התניית הכרעות בדבר נסיגה טריטוריאלית בגדה המערבית, בירושלים או ברמת-הגולן בקבלתן ב"רוב מיוחס"	אילן סבן
29	בין התנגשות חיצונית למאבקים פנימיים – הסתכלות מחודשת על הזכויות הקבוצתיות של המיעוט הערבי-הפלסטיני בישראל	מנאל תותרי-ג'ובראן
71	אילו היו מוגנים – המשגה מחודשת של הפגיעות האנושיות בבעלי-חיים בדרך למשפט העתיד	אסף הרדוף
143	מצייצים מדיניות – שלושת הכובעים של משרתי ציבור ברשתות החברתיות	תומר קנת
203	פרשנות תכליתית של המכרז הציבורי – מתודולוגיה האם ראוי להתיר תשלומי הורים בחינוך הממלכתי? בעקבות בג"ץ שמשון נ' משרד החינוך	אליאור כורם
259		תמי הראל בן שחר
307		

גדי ברזילי
2023–1958

גד ברזילי – מילים אחדות

באביב 2023 הלכו מאיתנו כמה מענקי הספרות והשירה הישראלים. על האובדנים הציבוריים האלה נוסף אובדן תרבותי, פוליטי ואישי גדול: עמיתנו וחברנו היקר גד ברזילי נלקח מאיתנו במפתיע ובטרם עת, והוא רק בן שישים וחמש.

אבל כבד ירד על אוניברסיטת חיפה, שבה כיהן גדי כמשנה לרקטור וקודם לכן כדקן הפקולטה למשפטים. בורות עמוקים של הלם וצער נפערו גם באוניברסיטת תל-אביב, שבה עבד גדי שנים רבות כמרצה למדע המדינה, וכן באוניברסיטת וושינגטון בסיאטל, שם היה חבר סגל נכבד ומוערך. הוא היה דמות מוכרת ואהובה באגודה הבין-לאומית למשפט וחברה (Law and Society Association) ואחד מעמודי-התווך האקדמיים והארגוניים של האגודה הישראלית למשפט וחברה, אשר בכנסיה השתתף דרך קבע ודיבר תמיד דברי טעם.

גדי היה איש-אשכולות אשר חקר וכתב במגוון גדול של תחומים, לרבות הנושאים שבלב-ליבה של הציבוריות הישראלית: שאלות של זהות וקהילה בחברות הטרוגניות. בכך הוא הצטרף למיטב החוקרים העולמיים במדע המדינה. רב-תרבותיות (multiculturalism) הוא ענף חשוב בפילוסופיה פוליטית, והכותבים הבולטים בתחום זה חלוקים ביניהם בנושא האיזון הראוי בין גיוון תרבותי, שבשמו נדרשת גמישות כלפי תביעות של קבוצות מיעוט בזירת המוסדות הפוליטיים והמדיניות הציבורית, לבין החירות האישית, שבשמה מצופה להתייחס לכולם כאל פרטים. בספרו ¹COMMUNITIES AND LAW איתר גדי חסר בספרות ענפה זו: בעוד שנושא הליברליזם והרב-תרבותיות נדון בהרחבה על-ידי החוקרים, מרכזיותן של קהילות תרבותיות בחיי היומיום הפוליטיים-החברתיים, ובפרט השאלות המשפטיות שהן מעוררות, הוזנחו לרוב בדיון. בספר גדי ממלא את החסר על-ידי דיון מקיף בשלוש קהילות תרבותיות בישראל: נשים, פלסטינים וחרדים. גישתו, שהוא מכנה אותה critical communitarianism ("קהילתנות ביקורתית"), מתייחסת לכל אחת מהקהילות הללו כאל מוקד לפיתוח פוליטיקה זהויות, פלורליזם של סדרים משפטיים ויחס מורכב כלפי עליונותה של המדינה (הזוכה בלגיטימיות באמצעות האידיאולוגיה המשפטית שלה). על-פי גדי, בין המשפט לקבוצות המיעוט התרבותי מתקיימים יחסי-גומלין: המשפט ממלא תפקיד פעיל בעיצוב התרבות הפוליטית של הקולקטיב וכן של קבוצות המיעוט שבתוכו; וכל קבוצה מגבשת תודעה משפטית משלה ויחס מיוחד משלה אל מערכת המשפט.

חידוש נוסף וחשוב של גדי היה העתקת מרכז-הכובד של הדיון ברב-תרבותיות אל ישראל ומדינות מזרח-תיכוניות אחרות. ספרות מדע המדינה המסורתית מניחה שהעימות המרכזי הוא בין מדינה מערבית מתועשת (אירופה או ארצות-הברית) לבין תרבויות הקוראות תיגר על אתוס זה. גדי, לעומת זאת, קרא להתבוננות אל מעבר למערב המתועש, על מגוון רחב יותר של חברות המתמודדות עם רב-תרבותיות בדרכים שונות. בניגוד לנטייה הבין-לאומית להתייחס

GAD BARZILAI, COMMUNITIES AND LAW: POLITICS AND CULTURES OF LEGAL IDENTITIES 1
(2003).

לישראל כאל חלק מהאתוס המערבי, גדי התייחס אליה כאל מקרה מורכב יותר, המשלב מגוון של גישות (בין העצמה לכפייה) כלפי מי שנתפסים כגורמים חיצוניים או זרים. בישראל הנרטיב המרכזי של לאומיות מציב את היהדות והציונות כלוגיקה המרכזית המבנה את השלטון והמשפט בישראל, את בעלי הכוח וחסרי הכוח. שפת הדמוקרטיה המערבית בישראל מהולה בסמלים ופרקטיקות מעולמות הדת, השיוך האתני, הלאום והביטחון הלאומי. בהתאמה, מעמדם של הערבים אזרחי ישראל כקבוצה נשלל, וכדי למסך זאת ניתנו להם זכויות על בסיס פרטני; נוצרה הפליית נשים ממוסדת, המפלגת לא רק בין נשים לגברים, אלא גם בתוך התנועה הפמיניסטית עצמה בין נשים בעלות השתייכויות אתניות שונות; והשתייכות דתית חרדית הובנתה כסותרת, מעצם טיבה, את התרבות הדמוקרטית של המדינה. קהילות המיעוט האלה, מצידן, אינן מונוליתיות ביחסן למשפט. למשל, אזרחי ישראל הערבים הפלסטינים משתמשים לעיתים במשפט הציוני (אם כי יחסם אל הקולקטיב מצוי על רצף שבין אפתיה למאבק); פמיניסטיות ליברליות מחפשות להיקלט בממסד הפטריארכלי (הגם שיש פילוגים משמעותיים בתוך קבוצה זו של נשים); וקיצונים דתיים מאמצים פשרות פרגמטיות עם הממסד החילוני (כאשר הם אינם יכולים לדרוש פשרות המכירות בהם כקבוצה).

הטענות המרכזיות שלו ב-*COMMUNITIES AND LAW*, כמו-גם שיטת המחקר המכבדת והמקשיבה שלו, מבטאות יפה את גישתו של גדי לשאלת הרב-תרבותיות. במאמרו *Beyond Relativism: Where Is Political Power in Legal Pluralism?*² הוא מאתר מוקדי כוח לא רק במשפט המדינה, אלא גם בקהילות השונות הנאבקות בו. מכיוון שכך, הזירה המשפטית מתאפיינת במאבקי כוחות רב-תרבותיים. העובדה שקבוצות מיעוט אכן זוכות לעיתים באישור ובהעצמה בזירה זו אינה מאיינת את כוחו ההגמוני של משפט המדינה: גדי טוען כי נצחונותיהן של קבוצות מיעוטים מאפשרים למשפט ההגמוני להסוות את הפעלת כוחו בלשון של פשרה תרבותית.

הכבוד הרב שרחש גדי לרב-תרבותיות התבטא בגילויי אמפתיה שהפליגו הרבה מעבר למקובל במילייה האקדמי-הרציונלי שבו חקר ולימד. בסקירה שכתב על היחס לדת במשפט, הדגיש גדי את העיוורון המשפטי החילוני לעובדה שגם הליברליזם, כמו הדת שהוא מבקר, הוא "מסורת", וגרס כי על המשפט להיות ער לכך שהתערבותו בנושאים תרבותיים-קהילתיים כוללת רכיב של כפייה נסתרת של המסורת הליברלית על מסורות אחרות.³ כאשר עסק בשאלה הקשה של שילוב הקהילה החרדית במרקם החיים בישראל,⁴ הדגיש גדי את הציווי "דע את זולתך בשפתו",⁵ והטעים את חשיבותו של המאמץ להבין את טיבן ובעיותיהן של אוכלוסיות מיעוט על-פי התנאים והערכים שלהן עצמן. כך, למשל, הוא ביקר את החלטות בג"ץ אשר

Gad Barzilai, *Beyond Relativism: Where Is Political Power in Legal Pluralism?*, 9 2
THEORETICAL INQUIRIES L. 395 (2008).

Gad Barzilai, *Legal Categorizations and Religion: On Politics of Modernity, Practices, Faith, and Power*, in THE BLACKWELL COMPANION TO LAW AND SOCIETY 392 (Austin Sarat .ed., 2004) 3

גד ברזילי "אחרים בתוכנו: משפט וגבולות פוליטיים לקהילה החרדית" **עיוני משפט** כז 587 4
(2003) (להלן: ברזילי "אחרים בתוכנו").

שם, בעמ' 605. 5

אסרו על מפלגת ש"ס לחלק למצביעים בקבוקי שמן ועליהם תמונתו של הרב כדורי.⁶ בית- המשפט פסק כי השימוש בבקבוקים, בהיותו לא-רציונלי, היווה למעשה שוחד בחירות. גדי חלק על קביעה זו, וכתב כי על המשפט להישאר מחוץ להגדרות והנהגים התרבותיים לגבי מה רציונלי ומה לא – זירה שבה לקבוצות תרבותיות שונות יהיו בהכרח השקפות שונות.⁷ מסיבה זו ואחרות, כאשר סוגיית השירות הצבאי של חרדים עלתה לקדמת הבמה הציבורית, הגיעו גדי ושותפו מיכאל קרן למסקנה כי אכיפת שירות צבאי שוויוני על החרדים אינה מעשית, אך הציעו כי בצד מתן הפטור משירות יופסקו כל התקציבים הייחודיים לאוכלוסייה זו, ויתגברו במידה משמעותית ההטבות למשרתים בצבא.⁸ במאמר על הזיקה בין קורות חייו לבין עבודתו, כתב גדי: "העובדה שגדלתי והתחנכתי בבית פוליטי משוסע וחינכתי את ילדי באווירה רב-תרבותית, שלא הבחינה בין מזרח ומערב, השפיעה גם בהיבט זה על כתיבתי המשפטית חברתית".⁹

כתיבתו של גדי פנתה פעמים רבות לענייני השעה הדוחקים כעדויות לחוסרים הדמוקרטיים בתרבות הפוליטית הישראלית. המציאות סביב הסכסוך הישראלי-פלסטיני ערערה, לדידו של גדי, את הטענה לדמוקרטיה. באחד מספריו – WARS, INTERNAL CONFLICTS, AND POLITICAL ORDER: A JEWISH DEMOCRACY IN THE MIDDLE EAST¹⁰ – הדגים גדי כיצד שאלת הפעלתו של הכוח הצבאי עמדה בליבה של הדמוקרטיה הישראלית למן קומה בשנת 1948, וכיצד הכיבוש במלחמת ששת-הימים הוליד דילמות נוספות לגבי המותר והאסור. בספר הראה גדי כיצד השאלות האלה (שאינן מתעוררות בצורה כה חריפה בדמוקרטיה מערביות אחרות) גרמו ל"החרגה" של העקרונות הדמוקרטיים כל אימת ששיקולי הביטחון הלאומי הצדיקו אותה. הכיבוש נוכח בציבוריות הישראלית בדרכים המאיינות רבים מן ההישגים המשפטיים והפוליטיים, ומעלה את השאלה אם ישראל מתאפיינת ב"שלטון החוק" או שמא, כפי שטען גדי במקום אחר, ב"חוקו של השולט".¹¹

למרות עמידתו הבלתי-מתפשרת כמוכיח בשער על עוולות הכיבוש והדרכים שבהן הוא גורע מהדמוקרטיה הישראלית, התעניין גדי מאוד בפורטנציאל של התדיינות משפטית בנושאים חוקתיים לרפא את החוסרים הדמוקרטיים ולמלא את החסר – חלום האקטיביזם השיפוטי ושברו. אחד מספריו החשובים, יחד עם אפרים יער-יוכטמן וזאב סגל, היה **בית המשפט העליון בעין החברה הישראלית**.¹² הספר בוסס לא רק על סקירה משפטית של התפתחות האקטיביזם

6 תר"ם 94/98 סיעת "ירושלים עכשיו" נ' מפלגת ש"ס, פ"ד נב(4) 654 (1998); תר"ם 153/98 ערער נ' רשימת ש"ס בבחירות למועצת עיריית נתניה, פ"ד נב(4) 660 (1998).

7 ברזילי "אחרים בתוכנו", לעיל ה"ש 4, בעמ' 609–623.

8 מיכאל קרן וגד ברזילי השתלכות קבוצות "פריפריה" בחברה ובפוליטיקה בעידן שלום: א. החרדים בישראל (נייר עמדה 9, המכון הישראלי לדמוקרטיה 1998).

9 גד ברזילי "מראת חיים: מילים שמנסות לגעת" קווים לדמותנו: לחקור את ישראל, לכתוב על עצמנו 147, 164 (אבנר בן-עמוס ועופר שיף עורכים 2020) (להלן: ברזילי "מראת חיים").

10 GAD BARZILAI, WARS, INTERNAL CONFLICTS, AND POLITICAL ORDER: A JEWISH DEMOCRACY IN THE MIDDLE EAST (1996).

11 Gad Barzilai, *Between the Rule of Law and the Laws of the Ruler: The Supreme Court in Israeli Legal Culture*, 49 INT'L SOC. SCI. J. 193 (1997).

12 גד ברזילי, אפרים יער-יוכטמן וזאב סגל **בית המשפט העליון בעין החברה הישראלית** (1994).

השיפוטי, אלא גם – לראשונה בישראל – על סקר אמפירי שבו בחנו גדי ושותפיו את עמדות הציבור לגבי הלגיטימציה של בג"ץ בכלל ושל החלטות מסוימות בעלות נראות פוליטית גבוהה בפרט. הספר אישש את ההשערות שבג"ץ נהנה ככלל מאמון ציבורי רב יותר מאשר הרשויות המחוקקת והמבצעת, ושהציבור חלוק לאורך ממדים דתיים ואתניים לגבי תמיכתו בפסיקת בג"ץ המגינה על זכויות מיעוטים.

במאמר אחד¹³ התחקה גדי אחר ההיסטוריה האקטיביסטית של בג"ץ שקדמה לחקיקתו של חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. הוא בחן את בג"ץ **ברגמן נ' שר האוצר**,¹⁴ שעסק בכללי מימון המפלגות, כגרסה מקדימה למה שהוא מכנה "הפנטזיה הליברלית" של המשפט הישראלי: על-פי גדי, ההחלטה הזוהירה והשקולה בבג"ץ **ברגמן** נרתעה מלשון חוקתית, הגבילה את כוחה לשאלות טכניות שנגעו בהליך החקיקה של חוק מימון מפלגות, התשל"ג–1973, והותירה את השאלות הכבדות של איזון בלתי-פתורות. במאמר מאוחר יותר, שעסק בשיטת מינוי השופטים בישראל,¹⁵ התייחסו גדי והמחברים הנוספים לישראל כאל defective democracy ("דמוקרטיה פגומה"), אשר מנסה, בתואנות של דמוקרטיזציה, לדכא מופעים של אקטיביזם שיפוטי הפועלים לעיתים לטובתן של קבוצות מיעוט.

לא למותר לציין, אפוא, שגדי נחרד עד עמקי נשמתו מן התהליכים האנטי-דמוקרטיים שהתרחשו בישראל של ממשל נתניהו, ובמיוחד מההפיכה המשטרית המוצעת בימים אלו על-ידי הממשלה השלושים ושבע. הוא התראיין בהרחבה באמצעי התקשורת והזהיר מפני הסכנות הרבות שבהחלשת הרשות השופטת. הגם שהוא היה ער יותר מרבים אחרים למשענת הקנה הרצוף שפסיקת בג"ץ הציעה לזכויות הפלסטינים, הוא ידע היטב שהמצב יכול להיות גרוע בהרבה. בהופעותיו הציבוריות הרבות סמוך למותו הוא הפליא להסביר עקרונות משפטיים ופוליטיים מורכבים בדרכים פשוטות ובהירות (זה היה אחד מכשרונותיו הרבים והגדולים). בריאיון ברדיו הוא הדגיש את התהומות התרבותיות הפעורות בין תומכי הרפורמה למתנגדים לה: "האם נישואים יהיו על פי דת? מה עם נישואים חד מיניים? מה לגבי דיני כשרות? תחבורה ציבורית בשבת? גבולות קבע – מה הם גבולותיה של מדינת ישראל, מישוהו יודע להגדיר אותם? אתה רואה הסכמה בין מפלגת העבודה לסמוטריץ' על גבולות הקבע? ... אני יכול להמשיך עוד ועוד אבל הבנת את העניין, יש כאן מחלוקות אדירות על סוגיות של המדינה".¹⁶ על הסיכוי לכינונה של חוקה בישראל אמר באותו ריאיון: "הסיכוי לייצר מסמך שיעגן זכויות אדם ואזרח וישקף הסכמה בין החרדים, המתישבים בשטחים, הערבים, ליברלים

13 Gad Barzilai, *Fantasies of Liberalism and Liberal Jurisprudence: State Law, Politics, and the Israeli Arab-Palestinian Community*, 34 *ISR. L. REV.* 425 (2000)

14 בג"ץ 98/69 **ברגמן נ' שר האוצר**, פ"ד כג(1) 693 (1969).

15 Maoz Rosenthal, Gad Barzilai & Assaf Meydani, *Judicial Review in a Defective Democracy: Judicial Nominations and Judicial Review in Constitutional Courts*, 9 *J.L. & Cts.* 137 (2021).

16 עומר מוזר "הסיכוי לחוקה בישראל? כמו שאני אהיה אלוף העולם בריצה" **רדיו חיפה** <https://did.li/VXtaa> (31.3.2023) **107.5FM**

מהשמאל והימין זה כמו הסיכוי שתהפוך אותי לאלוף העולם בריצה. הסיכוי תמיד קיים, ההסתברות היא קטנה".¹⁷ גדי המשיך והציג את החזון שלו לחוקה כזו: אני רוצה מגילה שמשריינת זכויות אדם ואזרח שעד היום מופיעות רק בפסיקות בג"צ – אותו בג"צ הדיקטטור שיוצאים כעת כנגדו – שתכלול חופש ביטוי; חופש תנועה; חופש דת וחופש מדת, זה נהדר להיות חרדי אבל גם נהדר להיות חילוני; שלכל אדם יהיה החופש להיות לפי אמונתו. בסוף, צריך לשכלל את חוקי היסוד הקיימים, לשריינן זכויות אדם ואזרח עם דגש על זכויות מיעוטים.¹⁸

בריאיון אחר, ל-MIDDLE EAST EYE,¹⁹ השווה גדי בין המשבר הציבורי שישראל מצויה בו כעת למשבר בין מדינות הצפון למדינות הדרום עובר למלחמת-האזרחים האמריקאית. הוא זיהה אינדקציות חברתיות המנבאות מלחמת-אזרחים, אשר לטענתו כבר מתקיימת בישראל: בעיות תקציביות, פערים הולכים ומתרחבים בין עשירים לעניים על בסיס מתחים אתניים עמוקים בין אשכנזים למזרחים, ואי-הסכמה בין רשויות המשפט. הוא העלה תסריט עגום שבו שופטי בג"ץ מסרבים לשתף פעולה עם שופטים שמונו על-ידי ממשלת ישראל על-פי הנוהל החדש, וגם את האפשרות שהצבא לא יורשה לפנות התנחלויות בלתי-חוקיות. מצב זה עלול, לדעתו, להוביל ל"שתי ישראל" עם "ריבונות מחולקת", שאת סימניה קל לזהות כבר כעת. אפילו בכתיבתו ברשתות החברתיות הצביע גדי על ליקוי המאורות המוסרי של הממשלה. כאשר שמע שהממשלה סירבה לאשר מעקב אחר גברים שהורשעו באלומות במשפחה באמצעות איזוק אלקטרוני, הוא כתב: "מי שצפה היום בדיון המליאה בכנסת בחוק המאפשר איזוק אלקטרוני לגברים אלימים ראה מדינה במשבר מוסרי קשה. ביזיון אמיתי. השתלטות ממשלתית על בית המשפט העליון והמערכת השיפוטית נעשים בבליץ של חקיקה המבוססת גם על מידע שגוי ומיתוסים חסרי בסיס. אבל איזוק אלקטרוני כדי למנוע רצח נשים – את זה דחו למושב הקיץ. חרפה. את מערכת המשפט עוד נציל אבל מי יציל אישה שנרצחה? תתביישו".²⁰

כתיבתו של גדי הייתה אפוא כתיבה פוליטית, רלוונטית, בלתי-מתייפייפת ובלתי-מתפשרת. הוא נהג לומר שמחקר הוא "מהפכנות בעניבה", וחי את האידיאלים שלו גם בפדגוגיה שלו ובעבודתו הניהולית באקדמיה. על תקופתו הפורייה באוניברסיטת וושינגטון הוא דיבר בחיבה ובחום, אך הביע דאגה מהתגברות מגמות ניאור-ליברליות באקדמיה האמריקאית, ושב ארצה חדור שליחות לטפח שיח ביקורתי בועט ונחרץ.²¹ הוא טיפח והעצים דור שלם של חוקרות וחוקרים ביקורתיים מכל קצווי החברה הישראלית וגוויניה, עץ לכולנו עצות מקצועיות טובות, והזכיר לכולנו את הערכים שבבסיס עבודתנו. תחת מנהיגותו כדקן, פיתחה אוניברסיטת חיפה וחיזקה את היצע הקליניקות המשפטיות שלה, עם דגש מיוחד בייצוג אנשים חסרי אמצעים

17 ש.ש.

18 ש.ש.

19 Lily Galili, *How Israel's Political Crisis Is Fanning the Flames of Civil War*, MIDDLE EAST EYE (Mar. 9, 2023), <https://did.li/7p8fT>20 גדי ברזילי (@gad.barzilai) פייסבוק (22.3.2023) <https://did.li/EM2w5>

21 ברזילי "מראת חיים", לעיל ה"ש 9, בעמ' 156–155.

ומגזרים מוחלשים. כל צעד שלו, לרבות בתחומים מנהליים משעממים לכאורה, זהר באור ערכיו העקרוניים והמצפן המוסרי שלו, אשר הצביע תמיד לכיוון הנכון. ערכיו ומוסריותו של גדי לא נותרו בעולם המופשט, אלא האירו באור יקרות את כל מערכות היחסים המקצועיות שלו. רבים מאוד זוכרים בחום כיצד תמך בהם ועודד אותם בעבודתם. אכן, חברות-אמת וקולגיאיות מכל הלב היו מסממני-ההיכר העיקריים של גדי. כאיש אקדמיה הוא היה נטול אגו, לא היה מסוגל לשום קטנוניות, והקדיש מזמנו וממאמציו בנדיבות לקידום עבודת הזולת. בכנסים בין-לאומיים גדולים הוא התייחס בחיבה אמיתית ובכבוד לכולם, החל במומחים בעלי שם עולמי וכלה באחרון הסטודנטים, וגילה תמיד סקרנות רבה לגבי נושאי מחקר רבים ומגוונים. מברכת השלום החביבה והאינטימית שלו באולמות ענקיים נשב תמיד חום אישי משמח-לב. רבים חשבו שהוא מומחה בתחום המסוים שלהם, כי בשל תאוות המחקר האינטלקטואלית והאידיאולוגית שלו הוא גילה הבנה יסודית ומעמיקה בתחומים רבים, הרבה מעבר למחקריו-הוא, ובשל ליבו הטוב וכיבוד הזולת הוא העמיד תמיד את הסקרנות כלפי עבודתם של אחרים מעל ענייניו שלו.

זה זמן-מה ידע גדי שמצב ליבו מדאיג. בשנת 2017 הוא לקה בהתקף לב, ובעקבות חוויית האשפוז, כפי שכתב, "הלמה בי עובדת סופיות החיים ושבריריותם ודבקה בי שמחת היצירה והכתיבה"²². גדי הכניס כמה שינויים בסגנון חייו כדי להבריא, אבל המשיך לעבוד קשה והרבה, והיה מודאג, מעומק ליבו הגדול, ממצבה המידרדר של הדמוקרטיה הישראלית, שאותה אהב כל-כך וחרד לה מאוד. אני חושבת באמת ובתמים שהממשלה הזו שברה את ליבו. בדיוק בזמנים אפלים ועוכרי שלווה אלו אנו זקוקים לקולות אמיצים של היגיון ושל מצפון נקי להוכיחנו על אי-השוויון ועל שנאת-החינם ולהזכירנו שכולנו צריכים להיות ערבים זה לזה. משנדם קולו הצלול של גדי וכבה מאורו הגדול, יש סיבה רבה יותר לדאגה. חיבוקים ותנחומים עזים למשפחתו האהובה של גדי. יהי זכרו הטוב ברוך.

הדר אבירם

29 במאי 2023